

4.6 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen van de gemeente is het vermogen om incidentele financiële risico's op te kunnen vangen en daarmee de gemeentelijke structurele taken te kunnen voortzetten. We bepalen het weerstandsvermogen door de relatie te leggen tussen de weerstandscapaciteit (de middelen die beschikbaar zijn om niet begrote kosten te dekken) en de risico's die we als gemeente lopen en waarvoor op onze balans geen voorzieningen zijn getroffen. Het weerstandsvermogen geeft aan hoe robuust de gemeentelijke begroting is.

Weerstandscapaciteit

In onze Financiële beheersverordening hebben wij aangegeven wat wij tot onze weerstandscapaciteit rekenen. De weerstandscapaciteit bestaat uit:

- de reservecapaciteit: de algemene reserve, de reserve duurzame investeringen, de reserve grootschalige investeringswerken (RGI), de egalisatiereserve 3 Decentralisaties en de algemene bedrijfsreserves en egalisatiereserves van de gesloten exploitaties (grondbedrijf en parkeren);
- de onbenutte belastingcapaciteit;
- een eventueel begrotingsoverschot.

De op deze wijze berekende weerstandscapaciteit bedraagt op grond van de balansgegevens eind 2016 € 186,6 miljoen. Eind 2017 zal dit saldo naar verwachting circa € 156,9 miljoen bedragen. Dit is als volgt opgebouwd.

(x € 1 miljoen)	Incidenteel	Structureel	
Reserve capaciteit			
Algemene reserve	23,1		
Reserve Grootschalige Investeringswerken	49,3		
Reserve Duurzame investeringen	1,5		
Algemene bedrijfsreserves:			
- Grondexploitatie	12,8		
- Risico's grondexploitatie	34,7		
- Betaald parkeren	5,2		
Egalisatiereserves:			
- Gemeentegebouwen	0,2		
- 3 Decentralisaties	12,8		
Totaal reservecapaciteit	139,6		
Onbenutte belastingcapaciteit:			
Onroerende zaakbelastingen		17,3	
Rioolheffing		-	
Afvalstoffenheffing		-	
Totaal onbenutte belastingcapaciteit		17,3	
Totaal	139,6	17,3	156,9

Naast de reserves die tot de weerstandscapaciteit behoren, kennen we nog de reserve Beleggingsfonds 2000 die gevormd is uit de opbrengst erfpachtgelden. Het saldo ultimo 2017 bedraagt circa € 62 miljoen. Binnen deze reserve is een vrij inzetbare eindwaarde aanwezig die echter afhankelijk is van de vastgelegde onttrekkingen voor de herstructurering en de inzet van rendementen. Vanwege de verplichtingen die op deze reserve rusten en de onzekerheden rondom de eindwaarde rekenen we deze reserve niet mee in de weerstandscapaciteit.

Risico's

Hierna worden de belangrijkste risico's beschreven waarbij een inschatting is gemaakt van de kans van optreden en het bedrag dat met het risico samenhangt. Eerst worden enkele algemene risico's beschreven en daarna de specifieke Tilburgse risico's.

Algemene risico's

Tot de algemene risico's behoren risico's als macro-economische ontwikkelingen en rente-, loon- en prijsontwikkelingen. Daarnaast zijn er onzekerheden over (toekomstig) rijksbeleid en ontwikkelingen in wet- en regelgeving (bijvoorbeeld fiscale wetgeving) die risico's met zich mee kunnen brengen. Door deze onzekerheden is het op dit moment nog niet goed mogelijk de financiële gevolgen van deze risico's te kwantificeren. Overigens hebben alle gemeenten in ons land hiermee te maken.

I. Ontwikkeling gemeentefonds

Gewijzi

gd

Wijzigingen in het uitgavniveau van de Rijksoverheid, waaronder (verdere) bezuinigingen, hebben invloed op de ontwikkeling (accres) van het gemeentefonds en brengen daarom financiële risico's met zich mee (trap-op trap-af systematiek). Naast deze macro-ontwikkeling geeft ook de herverdeling over alle gemeenten onzekerheid. Doordat de totale omvang van het gemeentefonds niet wijzigt, kan dit effect hebben op onze begroting (tweede-orde-effect).

Specifiek met betrekking tot het gemeentefonds kunnen onderstaande risico's worden genoemd:

- *Herziening financiële verhoudingen*
Op 16 juni 2017 is het rapport 'Rekening houden met verschil' aan de Tweede Kamer aangeboden. De stuurgroep herziening financiële verhoudingen presenteert met dit rapport aanbevelingen om in een komende kabinetsperiode te komen tot een herziening van de financiële verhoudingen tussen gemeenten en het Rijk. De aanbevelingen moeten gezien worden als oplossingsrichtingen om de financiële verhoudingen en specifiek de verdeling van het gemeentefonds te vereenvoudigen, de stabiliteit te vergroten en de afwegingsruimte van gemeenten te vergroten. Daarnaast zijn er aanbevelingen om de regionale samenhang te versterken en worden mogelijkheden geschetst om op een flexibele en adaptieve manier in te spelen op regionaal-economische opgaven. De aanbevelingen zijn in meerdere gespreksronden getoetst bij gemeentebestuurders en andere betrokkenen. De oplossingsrichtingen zullen in een vervolgtraject verder worden uitgewerkt. Wat het effect zal zijn voor de hoogte van onze uitkering zal pas in blijken in het verdere vervolgtraject.
- *Opschalingskorting (korting vanwege lagere apparaatskosten)*
De totale opschalingskorting (een bezuiniging op het gemeentefonds) bedraagt landelijk € 975 miljoen in 2025. Tot en met het jaar 2021 hebben wij deze korting verwerkt in de Programmabegroting. Indien de resterende korting op dezelfde wijze wordt doorbelast, betekent dit voor onze gemeente een aanvullende korting oplopend naar structureel € 6,5 miljoen in 2025.

II. Drie Decentralisaties

WMO en Jeugdhulp

Gewijzi

gd

Met de drie decentralisaties in het sociaal domein hebben gemeenten meer taken en verantwoordelijkheden gekregen op het gebied van werk, zorg en jeugdhulp. Deze decentralisaties zijn gepaard gegaan met flinke rijksbezuinigingen, die in gedeelten zijn doorgevoerd tot en met 2017. Voor gemeenten zijn dit forse veranderingen met behoorlijke risico's in de komende jaren: risico's op zowel organisatorisch, financieel als maatschappelijk vlak.

Onderstaand een uitwerking van de diverse risico's:

1. *De omvang van de doelgroep en de zorgvraag is groter dan voorzien*
Binnen het sociaal domein geldt dat wij de mate waarin een beroep wordt gedaan op zorg en de kosten die dat met zich meebrengt, vooraf ramen en begroten. Wanneer de zorgvraag groter blijkt dan verwacht, ontstaat een tekort. Dit betekent per definitie dat er sprake is van een risico in onze begroting. Immers, inwoners hebben recht op een resultaatgerichte oplossing (op basis van doelmatigheid) en soms zelfs recht op een voorziening (op basis van rechtmatigheid). Met andere

woorden: uitstel of weigeren van zorg is geen (acceptabele) mogelijkheid. Daarbij zetten wij ook met een outreachende werkwijze in op het bereiken van alle inwoners die ondersteuning nodig hebben. De De doelgroep met ondersteuning kan hierdoor sneller toenemen dan vooraf geraamd. Het begrotingsrisico is op dit moment nog lastig in te schatten. Dit risico willen we op termijn beter beheersen door meer kennis van de populatie (onder meer via big-data). Op dit moment, met pas 2 jaar ervaring en grote innovaties is deze kennis nog beperkt.

2. *De bezuinigingen zijn niet realiseerbaar*

Aanvullend op bovenstaand punt is in ieder geval sprake van een ingroeiende rijksbezuiniging op het macrobudget (percentages variëren per onderwerp), waarbij 2017 het laatste jaar van ingroei is. De bezuinigingen moeten deels gerealiseerd worden door de transformatie van het sociale domein, waardoor de behoeften van inwoners veranderen en de zorgconsumptie uiteindelijk daalt. Het staat buiten kijf dat de bezuinigingen niet enkel kunnen worden gerealiseerd door kostprijzreductie en/of afnemende zorgconsumptie als gevolg van strengere toewijzing. Dat heeft te weinig effect. De onzekerheid over de mate waarin we erin slagen de transformatie vorm te geven en de onzekerheid over het tempo waarin dit gebeurt, vormen een risico.

3. *Hogere uitvoeringskosten door knelpunten en onvoorziene inzet*

Bij de begroting 2017 hebben we de budgetten voor uitvoering structureel op orde gebracht met een transformatie-taakstelling op zorg (€ 2,6 mln.). Echter, we kampen nog steeds met incidentele knelpunten die vragen om niet-planbare urgente maatregelen. Deze knelpunten ontstaan doordat we nog steeds bezig zijn met doorontwikkelingen en hervormingen in het sociaal domein (denk aan de sociale basis, de toegang, de Jeugdhulp en maatschappelijke ondersteuning en de backoffice). We hebben hiervoor een post 'onvoorzien' in de begroting opgenomen, maar er blijft een risico bestaan dat deze onvoldoende is om de geconstateerde knelpunten op te lossen, terwijl deze wel direct opgepakt moeten worden. Daarbij is de reserve 3D inmiddels volledig geclaimd, dat wil zeggen dat er op dit moment geen ruimte is om onvoorziene zaken op te kunnen vangen. De inzet van deze extra capaciteit en de kosten die dit met zich meebrengt vormen een risico.

4. *Geen volledige sturing op de toewijzing en indicering van jeugdhulp*

Niet alleen de gemeente (de Tilburgse Toegang), ook medisch domein en Gecertificeerde instellingen (GI), hebben de bevoegdheid te verwijzen naar jeugdhulp. Het risico is dat met name huisartsen te genereus doorverwijzen naar jeugdhulp (vooral geestelijke gezondheidszorg), zonder in afdoende mate alternatieven mee te wegen (zoals ondersteuning vanuit de eigen praktijk of ondersteuning door het maatschappelijk werk). Daarnaast bepaald, bij medische doorverwijzing, nu doorgaans de zorgaanbieder zelf het te beschikken arrangement. Op dit risico zijn inmiddels wel verschillende beheersmaatregelen uitgerold om dit voor de toekomst risico te beperken.

5. *Gezamenlijke sturing met andere gemeenten*

Als gastheergemeente voor jeugdhulp en centrumgemeente voor uitvoering van Beschermd wonen sturen we een deel van de samen aan met de gemeenten in de regio. Deze rol als gastheergemeente bij Jeugdhulp en centrumgemeente bij Beschermd wonen brengt risico's met zich mee. Dit vraagt constant om een strakke en duidelijke structuur van afstemming en verantwoording.

6. *Verdeelmodellen*

Het Rijk verdeelt het landelijke uitkeringsbudget via objectieve verdeelmodellen. Hierdoor lopen de budgetten voor gemeenten niet noodzakelijkerwijs in de pas met de uitgaven die ze moeten doen voor begeleiding, jeugdhulp en beschermd wonen. De voortdurende landelijke discussie over de verdeling van het landelijke budget en de aanpassingen in het verdeelmodel maken dat de omvang van de inkomsten onzeker is. Voor 2018 zien we door verdere doorvoering van het objectieve verdeelmodel jeugdhulp een flinke daling van de integratie-uitkering op ons afkomen. Gemeenten kunnen niet sturen op de omvang van deze budgetten. Sturing kan wel beperkt aan de kostenkant door bijvoorbeeld een combinatie van ambulantisering bij Beschermd wonen. Echter, tegenover deze afname aan beschermd wonen door ambulantisering, bestaat er een niet direct stuurbare instroombeweging ten gevolge van gewijzigd beleid van Veiligheid en Justitie, de zorgkantoren en zorgverzekeraars. Onze lobby richt zich dan ook op het verdeelmodel en beïnvloeding op deze niet direct stuurbare elementen.

7. *Egalisatiereserve 3D*

Om de risico's ten gevolge van de drie Decentralisaties af te dekken hebben we met ingang van 2014 een egalisatiereserve 3D's gevormd. Deze reserve is enerzijds ingesteld als weerstandsvermogen om onvoorziene gevolgen van de drie transitie incidenteel op te vangen. Daarnaast is de reserve ingesteld als aanjaagbudget om de transformatie binnen de zorg een impuls te geven. Op dit moment

moeten we constateren dat de beschikbare ruimte naar de toekomst volledig geclaimd is, hetgeen wil zeggen dat er momenteel geen ruimte is om claims ten gevolge van bovengenoemde risico's op te vangen en/of extra te investeren in transformatie.

Landelijk budget en verdeelmodel inkomensvoorzieningen (BUIG) en Participatiebudget

G

ewijzigd

Met de invoering van de Participatiewet (P-wet) per 1 januari 2015 hebben gemeenten de re-integratie verantwoordelijkheid gekregen voor bijstandsgerechtigden en voor mensen die als gevolg van hun beperkingen niet volledig inzetbaar zijn (voormalige Wajongers). De inkomensvoorziening en re-integratie voor mensen met een achterstand op de arbeidsmarkt valt daarmee integraal onder het financieringsregime van de Participatiewet. Hieraan zijn een aantal risico's verbonden:

- Het Rijk verdeelt zowel het macro uitkeringsbudget BUIG (Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen aan Gemeenten) als het Participatiebudget over de gemeenten middels objectieve verdeelmodellen. Hierdoor lopen de budgetten voor gemeenten niet noodzakelijkerwijs in de pas met de uitgaven die ze moeten doen voor de uitkeringen en de re-integratie van uitkeringsgerechtigden. De voortdurende landelijke discussie over de omvang en verdeling van de landelijke budgetten en de aanpassingen in de verdeelmodellen maken dat de omvang van beide budgetten onzeker is. Gemeenten kunnen hier ook niet op sturen. Sturing is wel mogelijk aan de kostenkant door een combinatie van instroom beperkende maatregelen en preventie, handhaving en re-integratieactiviteiten. De gemeente kan de effectiviteit van re-integratie echter ook maar tot op zekere hoogte beïnvloeden (zie hieronder).
- Na de crisis, die sinds 2008 onder meer geleid heeft tot een hoger bijstandsvolume, is de economie aantoonbaar aan het herstellen. Het Bruto Stedelijk Product van Tilburg groeit inmiddels alweer twee jaar met 2,3%. Deze groei van ons economisch kapitaal vertaalt zich vertraagd in de vraag naar arbeid. Ook in 2017 zien we weer een toename van de werkgelegenheid. Het gaat daarbij echter niet altijd om banen die zonder meer geschikt zijn voor de doelgroep van de Participatiewet. Bij de re-integratie van bijstandsgerechtigden is de gemeente in hoge mate afhankelijk van de vacatures die het bedrijfsleven heeft en de kansen die het wil en kan bieden aan de doelgroep van de Participatiewet. Hoewel we zien dat dit laatste steeds meer gebeurt, mede door de gemaakte afspraken uit het Sociaal Akkoord 2013 en het Ondernemersakkoord, zien we ook dat de geboden kansen nog onvoldoende zijn om het bijstandsvolume te doen dalen.
- Op basis van de evaluatie uit 2015 van het Tilburgse uitvoeringsmodel NOMA (Nieuw Model Ondersteuning Arbeidsmarkt) zijn in 2016 - op basis van het aanvalsplan arbeidsmarkt - verbeteringen doorgevoerd in de wijze waarop we met onze re-integratieaanpak mensen met een uitkering helpen weer aan het werk te komen. In 2017 boeken we weer betere resultaten dan het jaar daarvoor. De effectiviteit van onze aanpak is een belangrijke factor in de te behalen resultaten van re-integratie voor zover de gemeente hierop invloed kan uitoefenen.
- Per 2017 heeft het Rijk de inzet van het instrument "Beschut Werk" voor gemeenten verplicht gesteld. Dit betekent dat gemeenten nu verplicht zijn om mensen die een indicatie "beschut" krijgen, ook daadwerkelijk een beschutte werkplek aan te bieden. De gemeente heeft maar beperkte invloed op de aanvragen voor deze indicaties, waardoor ook de inzet van het instrument slechts beperkt beïnvloedbaar is. Het Rijk stelt middelen beschikbaar op basis van een contingent per gemeente. Deze middelen zijn hiervoor echter niet toereikend.

Impact op BUIG

Het aantal uitkeringen stijgt nog steeds. De benodigde uitstroom uit het uitkeringsbestand realiseren we op dit moment nog niet. Hierdoor bestaat het risico dat we meer uitgeven aan inkomensvoorzieningen dan ons BUIG-budget toelaat - ondanks de intensiverende maatregelen - en dat de tekorten op het BUIG-budget in meerjarig perspectief hoger uitpakken dan nu in onze begroting is opgenomen. Dit kan vervolgens ook effect hebben op de inzet van re-integratiemiddelen uit het P-budget.

Doelgroep voormalige Wet sociale werkvoorziening (Wsw) en Diamant-groep

De ontwerpbegroting 2018 van de Diamant-groep laat een structureel tekort zien van circa € 0,9 miljoen. Hierin is al rekening gehouden met aanvullende bezuinigings- en efficiencymaatregelen. Voor de korte termijn kunnen de tekorten opgevangen worden uit het weerstandsvermogen van de Diamant-groep, voor de lange termijn zoekt de Diamant-groep naar structurele oplossingen. Deze hoopt het bestuur te vinden door binnen de

arbeidsmarktregio nieuwe ideeën en innovatieve concepten te ontwikkelen om op die manier de bestaande Wsw-plekken betaalbaar te houden en tegelijk uitstroom uit de Participatiewet te bevorderen. Het risico bestaat echter dat dit tekort niet volledig met de genoemde maatregelen opgevangen kan worden. In de komende periode wordt deze ontwikkeling nauwlettend gevolgd en met de Diamant-groep meegedacht in mogelijke oplossingen.

Risicoafdekking 3 Decentralisaties

Ongewi

jzigd

Wij verwachten op de middellange termijn voldoende te kunnen sturen op beheersing van de zorgkosten door innovaties, sturing op de Toegang en inzet van specialistische hulp en door verandering van mindsets. Voor de korte termijn hebben wij een egaliseringsreserve gevormd voor de drie decentralisaties. Deze reserve kan worden ingezet om onvoorziene gevolgen van de drie transities (decentralisaties) in het sociale domein op te vangen en voor innovatie ten behoeve van de gewenste transformatie. Per einde 2016 zit een bedrag van € 15 miljoen in deze reserve.

III. Inkomensbudget/macrobudget Inkomens-deel

Vervall

en

Betreffende risico is opgenomen in risico(tekst) 'Participatiewet'.

IV. Wet HOF

Ongewi

jzigd

Om strakker te kunnen sturen op de afspraken die het Rijk in Europees verband heeft gemaakt over de staatsschuld is de Wet Houdbare Overheids Financiën (Wet HOF) ingevoerd. Deze wet is bedoeld voor de beheersing van de schuldenlast en het begrotingstotaal op rijksniveau. In het financieel akkoord dat het Rijk in januari 2013 sloot met de decentrale overheden is opgenomen dat het kabinet sancties als gevolg van overschrijding van de tekortnorm gedurende deze kabinetsperiode niet toepast. Deze tekortnorm houdt in dat het aandeel van decentrale overheden in het begrotingstekort van het Rijk onder een bepaald percentage blijft. Wel kan strikt genomen, conform de Wet FIDO (Wet Financiering Decentrale Overheden) en de Wet HOF, een eventuele boete uit Europa worden doorberekend aan de decentrale overheden.

V. Verandering btw wetgeving Sport

Ongewi

jzigd

Wanneer gemeenten sportaccommodaties beschikbaar stellen voor sportbeoefening, valt dat nu nog onder het lage btw-tarief (6%). In 2014 heeft het ministerie aangegeven dat het Sportbesluit gewijzigd wordt. Dit zou kunnen betekenen dat het beschikbaar stellen van accommodaties komt te vallen onder de btw-sportvrijstelling. Gevolg is dat de door ons betaalde btw in verband met de exploitatie van de sportaccommodaties niet langer kan worden verrekend (lees: terugontvangen). Dit is nadelig voor Tilburg. Een ander nadelig gevolg kan zijn dat bij investeringen die we de afgelopen 10 jaar in sportaccommodaties hebben gedaan, de destijds aftrekbare BTW (veelal 21%) moet worden terugbetaald. Dit zou het gevolg zijn van de zogenaamde btw-herzieningsregels. De staatssecretaris van Financiën had aangegeven dat de reikwijdte van de eventuele wijzigingen in de Fiscale Verzamelwet 2015 aan de orde zou komen. Hierin wordt echter niets opgemerkt over de btw-sportvrijstelling. De staatssecretaris concludeerde medio 2015 dat de Europese btw-richtlijn en de daarbij behorende jurisprudentie dwingen tot aanpassing/verruiming van de Nederlandse btw-sportvrijstelling. Op welke termijn dit gebeurt is nog niet bekend (naar verwachting na aantreding van het nieuwe kabinet). Ook het beschikbaar stellen van sportaccommodaties door instellingen zonder winstoogmerk zal dan onder de btw-sportvrijstelling worden geschaard. De staatssecretaris heeft in februari 2017 middels een brief aan de Sportraad laten weten dat er momenteel nog een onderzoek loopt naar de mogelijkheden om het financiële nadeel voor gemeenten, sportverenigingen en sportstichtingen te compenseren (volledige compensatie). Op de uitkomsten van dit onderzoek kan de staatssecretaris niet vooruitlopen.

VI. Pensioenverplichting (voormalig) bestuurders

Vervall

en

De verplichting die de gemeente heeft uit hoofde van (ingegane en niet-ingegane) pensioenen van (voormalig) bestuurders wordt jaarlijks actuariel herrekend. Afhankelijk van de renteontwikkeling en de ontwikkeling in de levensverwachting van mannen en vrouwen in Nederland, wordt de noodzakelijke reservering herrekend. De uitkomsten hiervan zijn onzeker. Bij het opstellen van de jaarrekening muteren wij jaarlijks de voorziening voormalig bestuur op basis van deze herrekening. Hiermee is dit risico ultimo jaar afgedekt. Wij laten dit als risico daarom vervallen.

VII. Vernieuwing Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) - rente

Vervall

en

In de begroting 2018 zijn de nieuwe eisen met betrekking tot de rente verwerkt. Het risico komt dan ook te vervallen.

Specifieke risico's

In onderstaande tabel is een nadere toelichting op de specifieke risico's opgenomen. Ten opzichte van de Tussenrapportage 2017 zijn enkele nieuwe risico's opgenomen en zijn er enkele vervallen. Andere zijn tekstueel aangepast aan de laatste stand van zaken.

Klasse: klasse 1: > 5 mln. ; klasse 2: > 1 mln. < 5 mln.; klasse 3 < 1 mln.

Nr.	Omschrijving risico	Kans van optreden	Incidenteel Structureel	Bedrag (x € 1.000)	Klasse	Status
Sociale Stijging						
1.	Gemeentelijk minimabeleid	Hoog	S	Onbekend	-	Nieuw
De regelingen die vallen onder het armoedebelief hebben een openeind karakter. Met de stijging van het aantal minimahuishoudens (bron:CBS), het ingezette beleid om het gebruik van armoederegelingen te stimuleren en de verandering van wet- en regelgeving (w.o. beschermingsbewind) bestaat het risico van toenemende kosten omdat mogelijk meer minima gebruik gaan maken van de armoederegelingen.						

Nr.	Omschrijving risico	Kans van optreden	Incidenteel Structureel	Bedrag (x € 1.000)	Klasse	Status
Vestigingsklimaat						
2.	Tilburgsche Waterleiding Maatschappij (TWM)	Hoog	I	Onbekend	-	Gewijzigd

Gerechtelijke procedure

Op 1 juni 2007 zijn de drinkwateractiviteiten van TWM juridisch overgedragen aan Brabant Water NV. TWM opteert voor wat betreft de schadeloosstelling van Brabant Water voor de zogenoemde reproductiewaarde. Deze sinds 2009 lopende procedure is voor de rechtbank Breda voortgezet. Een commissie van deskundigen adviseert de rechtbank over de hoogte van de schadeloosstelling die Brabant Water aan TWM zal moeten vergoeden. De commissie heeft vragen aan de partijen gesteld om te komen tot een advies ten aanzien van de schadeloosstelling. Met instemming van de commissie van deskundigen hebben Brabant Water en TWM geprobeerd de vragen zoveel mogelijk gezamenlijk te beantwoorden en bij verschil van mening voor te leggen aan de commissie.

TWM en Brabant Water hebben begin oktober 2014 de vragen van de deskundigen van de rechtbank beantwoord. Vanwege het omvangrijke en complexe geschil hebben de deskundigen zich ten aanzien van een aantal technische punten laten bijstaan door externe experts. De commissie zal het conceptadvies aan de partijen voorleggen. Dit zal naar verwachting plaatsvinden in de tweede helft van 2017. Na de reactie van de partijen op het conceptadvies maakt de commissie zijn advies definitief en legt het voor aan de rechtbank.

Geldlening TWM

Brabant Water NV heeft in 2007 een voorschot van € 35,2 mln. op de overnamesom overgemaakt. Dit voorschot was op dat moment onvoldoende om de resterende externe financieringen en de lopende exploitatielasten binnen de TWM-groep te kunnen dekken. Om de liquiditeitsproblematiek van TWM het hoofd te kunnen bieden, heeft de raad

besloten tot een lening arrangement. Op 4 juni 2015 heeft Brabant Water een aanvullend voorschot van € 21,3 mln. op de overnamesom overgemaakt. € 19,3 mln. hiervan heeft NV TWM op de uitstaande leningen van de gemeente Tilburg afgelost; de rest is nodig voor de eigen bedrijfsvoering. In 2016 is, met ingang van 1-1-2017, het lening arrangement teruggebracht tot een maximaal totaalbedrag van € 23,7 mln. en een rekening-courantovereenkomst. Eind 2017 bedraagt het uitstaande bedrag ca. € 5,7 mln. Het bedrag in rekening-courant bedraagt eind 2017 ca. € 2,6 mln. De uiteindelijke uitspraak over de hoogte van de schadeloosstelling zal bepalend zijn in hoeverre TWM de resterende gemeentelijke lening en de andere uitstaande verplichtingen kan terugbetalen.

TWM Gronden

De gronden van TWM Gronden BV maken geen onderdeel uit van de juridische procedure en blijven voorsnog in eigendom van deze vennootschap. Een groot deel van de gronden betreft bos en natuurterrein waar geen inkomsten maar wel beheerlasten uit voortvloeien. De gronden die binnen TWM Gronden BV worden beheerd, blijven tot na de afwikkeling van de juridische claim binnen deze vennootschap. Op dat moment zal de toekomst van TWM Gronden BV worden meegenomen in de besluitvorming tot verdere afbouw van de TWM-groep.

3.	Gate 2 Rotary Wing Training Center (RWTC)	Midden	I	0 - 5.374	1	Ongewijzigd

Binnen het project Aerospace & Maintenance is door de provincie Noord-Brabant in het kader van de subsidieregeling Samen Investeren een revolverende bijdrage van € 3.423.332,- ter beschikking gesteld voor de vastgoedontwikkeling Aerospace Maintenance Park door Gate2 Vastgoed BV. Ook wij als gemeente hebben hieraan een revolverende bijdrage van € 2.100.000,- geleverd. Beide bijdragen zijn begin 2015 door middel van een overeenkomst tussen de gemeente Tilburg en Gate2 BV omgezet in een renteloze lening van in totaal € 5.523.332,-. In 2016 is hierop in totaliteit € 149.659,- afgelost, waarmee het actuele openstaande saldo € 5.373.673,- bedraagt. De aflossing van deze lening is gekoppeld aan de businesscase vastgoed en afhankelijk van de bezettingsgraad van het vastgoed en de verhuurmogelijkheden, ofwel van de mate van realisatie van de opbrengsten waarmee in de onderliggende businesscase rekening is gehouden. De gemeente loopt op deze renteloze lening risico en is ook aansprakelijk voor het provinciale gedeelte, indien de resultaten van Gate2 Vastgoed BV achterblijven bij de prognoses.

De grootste huurder van het vastgoed was tot voor kort RWTC BV, waarvan Gate2 BV, met de gemeente Tilburg als belangrijkste aandeelhouder, sinds 2015 voor 50% + 1 stem, aandeelhouder is.

Het grootste risico zit in de levensvatbaarheid van RWTC en de mogelijke gevolgen daarvan voor de verhuur van de panden van Gate2 Vastgoed BV. De resultaten tot en met 2016 zijn niet goed. In het derde kwartaal van 2016 is in de aandeelhoudersvergadering RWTC besloten om de kosten die het RWTC maakt tot een zeer laag niveau te beperken. Indien in 2017 geen nieuwe opdrachten binnengehaald worden, zal eind 2017 een liquiditeitsprobleem ontstaan en moet er een besluit genomen worden hoe verder te gaan met RWTC. In het najaar 2017 zal dit besluit genomen moeten worden. Indien RWTC ophoudt te bestaan, zullen voor het gedeelte van het pand dat RWTC huurt van Gate2, andere huurder(s) gevonden moeten worden.

4,	Verkoop Attero (mogelijke opbrengst Escrow)	Onbekend	I	0 - 500 (positief risico)	3	Ongewijzigd

Bij de verkoop van de aandelen die gemeenten en provincies hadden in afvalbedrijf Attero is in totaal € 13,5 mln. gestort in een escrow (een fonds dat is ondergebracht bij een derde, betrouwbare partij). Dit ter dekking van eventuele financiële gevolgen die bij de verkoop niet zijn voorzien. Deze escrow zou in twee tranches (in 2015 en 2019) vrijvallen ten gunste van de aandeelhouders, voor Tilburg respectievelijk € 355.000,- en € 149.000,-. De eerste tranche is echter niet vrijgevallen, omdat op het hele bedrag claims zijn gelegd. Wat we daadwerkelijk gaan ontvangen is onzeker, omdat dit bedrag afhankelijk is van ingediende en toegekende claims. Hiervan kunnen we nu nog geen inschatting maken

5	Vrijval escrow Intergas	Onbekend	I	0 - 248 (positief risico)	3	Ongewijzigd

Intergas Holding BV, waarvan gemeente Tilburg aandeelhouder was, heeft in 2011 Intergas Energie BV verkocht aan Enexis Holding NV. Bij deze verkoop zijn ten behoeve van eventuele toekomstige claims twee escrows gevormd, waarvan de eerste in 2012 ten gunste van de aandeelhouders is vrijgevallen. In 2018 verwachten we de tweede en laatste tranche van de escrow. Afhankelijk van ingediende en gehonoreerde claims betekent dit een uitbetaling aan Tilburg van maximaal € 248.000,-.

6.	Pachtopbrengsten Kermis					Vervallen

Het structurele nadeel van € 0,86 miljoen op de pachtopbrengsten is vanaf 2018 in de begroting verwerkt. Het risico

komt zodoende per 2018 te vervallen.

7.	Bemij BV	Midden	I	0 - 500	3	Ongewijzigd

Bemij BV is een verbonden partij waarvan de gemeente 100% van de aandelen in bezit heeft. Momenteel is de enige activiteit van Bemij BV het huren en verhuren van twee verdiepingen in het bedrijfsverzamelgebouw Entrada op bedrijventerrein Katsbogten. Het huurcontract dat Bemij BV in 2010 voor een periode van 10 jaar heeft afgesloten is verliesgevend. Hierdoor is de winstverwachting tot en met 2020 (wanneer het huurcontract afloopt) negatief, evenals de liquiditeitsprognose over deze periode. Het college heeft besloten de aandelen van Bemij BV in 't Laar BV te kopen tegen nominale waarde, waardoor Bemij BV weer over voldoende middelen beschikt om te voldoen aan de huurverplichting. Maar als de verhuur van de twee verdiepingen in Entrada - door teruglopende huurinkomsten - verder negatief uitpakt, is het ondanks deze beheersmaatregel niet ondenkbaar dat het financiële risico groter is dan we nu voorzien. Hoewel dit moeilijk is in te schatten classificeren wij een aanvullend risico tussen de nul en € 500.000,-.

8.	Achternvangfuncties WSW en WEW	Laag	I	Onbekend	-	Ongewijzigd

Met ingang van 2014 informeert het WSW (Waarborgfonds Sociale Woningbouw) gemeenten jaarlijks over de financiële situatie van de corporaties in hun gemeente. Hierdoor krijgen gemeenten rechtstreeks inzicht in eventuele financiële risico's van de in hun gemeente werkzame corporaties. De raad wordt via de periodieke informatiebrief Wonen geïnformeerd over de risico's die de gemeente loopt als derde achtervang (bij financiële problemen van woningcorporaties kan in derde instantie een beroep op ons worden gedaan). Geconstateerd kan worden dat de gemeenten nog nooit op hun WSW-achternvang zijn aangesproken. In het kader van de nieuwe Woningwet is het toezicht op de corporaties nog verder aangescherpt. Inmiddels is landelijk de nieuwe Autoriteit woningcorporaties (Aw) opgericht die als onafhankelijke toezichthouder optreedt. Zowel ministerie, WSW als Aw informeren ons college jaarlijks over de (financiële) situatie van de in Tilburg werkzame woningcorporaties. Op basis van deze bevindingen voeren wij gesprekken met de corporaties waarin we ons nader laten informeren.

Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW)

Met het Rijk en gemeenten als achtervang, staat het WEW borg voor verstrekte hypotheek met nationale hypotheekgarantie. Als het WEW niet kan voldoen aan haar verplichtingen, treedt de achtervangfunctie in werking. De gemeente vervult een achtervangfunctie voor 50% van de hypotheekgaranties die in Tilburg zijn afgegeven vóór 1 januari 2011. Vanaf 2011 vervult het Rijk de achtervangfunctie voor 100%. Op de achtervangfunctie is tot nu toe geen beroep gedaan. WEW verwacht op basis van een liquiditeitsprognose dat dit de komende jaren evenmin aan de orde zal zijn. Het gemeentelijke risico is uiterst beperkt; een nadere precisering is niet mogelijk.

9.	Ruimte voor Ruimte regeling	Midden	I	1.366	2	Ongewijzigd

De intentieovereenkomst 'Ruimte voor Ruimte' tussen de gemeente en de provincie is gericht op realisering van ruime woonkavels rond dorpskernen of aan stadsranden. Dit ter dekking van de provinciale regeling met betrekking tot de sloop van stallen. Het project Oostkamer (ten noordoosten van Tilburg) is gericht op het realiseren van ongeveer tweehonderd 'Ruimte voor Ruimte' woningen. Inmiddels is er een exploitatieovereenkomst gesloten voor de realisatie van 209 'Ruimte voor Ruimte' kavels. Het bestemmingsplan is op 1 februari 2016 door de raad vastgesteld en inmiddels onherroepelijk. Omdat de kavels gefaseerd worden uitgegeven tot uiterlijk 2027 is er sprake van voorfinanciering. De verkoop van fase 1 is gestart, er zijn 25 woningen verkocht. De uitgifte van nieuwe kavels volgt in september 2017. De inkomsten uit de verkoop van de eerste woningen zijn voorzien eind 2017 en zorgen vanaf dat moment voor een afname van het risico op de voorfinanciering van € 1,366 mln.

10.	Verruiming Wilhelminakanaal	Onbekend	I	Onbekend	-	Gewijzigd

Momenteel wordt er hard gewerkt aan de verbreding en verdieping van het Wilhelminakanaal tussen de uitmonding van de Donge en de Dongenseweg, de zogenoemde fase 1. Eén van de werkzaamheden die onder dit project vallen, is de sloop van sluis II. Gevolg daarvan is een verlaging van het kanaalpeil tussen de Reeshof en Vossenbergh, dat weer effect heeft op de daling van de grondwaterstand in het gebied rondom het Wilhelminakanaal. Vanuit de projectorganisatie kwam het signaal dat deze daling groter zal zijn dan uit de onderzoeken in het kader van de Milieu Effect Rapportage (MER) uit 2011 valt af te leiden. Dit is inmiddels door de projectpartners verder onderzocht. In mei 2016 is tussen het Rijk, de provincie en de gemeente overeenstemming bereikt over de projectdoelstelling van fase 1 en de daarmee samenhangende kosten. De afspraken houden in: fase 1 afronden binnen de oorspronkelijke projectdoelstelling (toegankelijk voor klasse IV-schepen) en de kosten verdelen conform de volgende kostenverdeling: 70% Rijk, 15% provincie en 15% gemeente. Provincie en gemeente hebben toegezegd om fase 1,5 (vanaf de Dongenseweg tot en met de haven Loven) voor hun rekening en risico te realiseren (ieder voor 50%). Op 18 juli 2016 is vervolgens door de raad het besluit genomen om fase 1 af te bouwen zodat het geschikt is voor klasse IV-schepen, in te stemmen met de realisatie van fase 1,5 en voor realisatie van beide werken gelden te reserveren binnen de gemeentelijke reserves. Ook de provincie heeft inmiddels eenzelfde besluit genomen. Het Rijk heeft inmiddels

toegezegd onder voorbehoud ook te kiezen voor de herbouw van sluis II. Wel wilde het Rijk nog nader onderzoek verrichten naar een tweetal andere varianten. Het nadere onderzoek heeft inmiddels uitgewezen dat beide varianten niet haalbaar zijn. Het onderzoek heeft echter zoveel nieuwe data opgeleverd dat het Rijk nog eenmaal tijd heeft gevraagd om te onderzoeken of deze data leiden tot een aanvaardbare laagpeil variant. In het vierde kwartaal van 2017 wordt een besluit verwacht in de stuurgroep wat beschouwd kan worden als de meest wenselijke variant voor het Wilhelminakanaal. In 2018 e.v. zal de uitvoering van deze variant ter hand worden genomen. Door het reserveren van de gelden wordt het risico op overschrijding geminimaliseerd. Totdat het Rijk en de stuurgroep een definitief standpunt hebben bepaald én ontwerpen zijn uitgewerkt, blijft het risico aanwezig dat de kosten hoger of lager uit zullen vallen.

11.	Leges niet tijdig geactualiseerde bestemmingsplannen	Laag	S	1.000 - 2.500	2	Gewijzigd

Vanaf 1 juli 2013 kunnen wij geen leges meer heffen voor omgevingsvergunningen die gebaseerd zijn op bestemmingsplannen die ouder zijn dan 10 jaar. Een klein aantal bestemmingsplannen is niet tijdig geactualiseerd. Daarvoor zijn diverse redenen, bijvoorbeeld andere besluitvorming voor het plangebied Bakertand (uit te werken bestemming bedrijventerrein) waardoor de realisatie van plannen is uitgesteld. Verder zijn de plannen in de Overhoeken, Heikant, De Akker en Koningsoord vertraagd. In genoemde plangebieden zijn globale bestemmingsplannen van kracht met uit te werken bestemmingen.

Het plan Bakertand zal pas ná 2017 geheel geactualiseerd worden. Inmiddels hebben gesprekken met de gemeente Goirle over een grenscorrectie tussen Tilburg en Goirle voor het gebied Bakertand geleid tot positieve besluitvorming door beide gemeenten (colleges B&W). De besluitvorming is nog niet volledig afgerond en de procedure conform de Wet algemene regels herindeling (Arhi) loopt nog. De voorgenomen grenscorrectie is voorzien per 1 januari 2018. Mocht effectuering van de grenscorrectie leiden tot aanpassing van het risicoprofiel, dan wordt dit opgenomen in de Jaarrekening 2017.

Voor het gebied Koningsoord is een groot aantal aanvragen voor een omgevingsvergunning ingediend. Daarvoor kunnen dus geen leges worden geheven.

12.	Planschade overeenkomsten: tegemoetkoming in schade	Midden	S	0 - 100	3	Ongewijzigd

Planschadevergoedingen die niet verhaald kunnen worden op initiatiefnemers komen ten laste van de algemene middelen. In nieuwe exploitatieplannen wordt dit risico ondervangen doordat de planschadekosten goed worden afgedekt via planschadeovereenkomsten of als onderdeel in het exploitatieplan worden opgenomen. Bij projecten die door de gemeente zelf worden gedaan, kunnen planschadeclaims nog binnenkomen nadat het projectbudget is afgesloten. Bij de actualisatie van de bestemmingsplannen voor Heikant en Akker is er een planschaderisico omdat de bestemmingen grotendeels van een uit te werken woon- naar een agrarische bestemming worden afgewaardeerd.

13	Specifieke risico's grondexploitatie	Midden	I	34.756	1	Gewijzigd

Binnen de grondexploitatie spelen veel risico's. De omvang hiervan wordt bepaald met behulp van de Risman-methode. Wij berekenen het totale risico over alle grondexploitaties op een bedrag van € 34,8 mln. Dit bedrag is beschikbaar in de Reserve Risico's Grondexploitaties.

Bij deze risicobepaling is rekening gehouden met voorziene risico's als afzetvertraging en prijsdaling. Twee keer per jaar (bij jaarrekening en begroting) actualiseren wij de risicoanalyses. Aan de hand van het uiteindelijke resultaat wordt de reserve verhoogd of verlaagd. Deze reserve maakt onderdeel uit van het totale weerstandsvermogen (bedoeld om financiële risico's op te vangen).

14.	Verhuurderheffing huurwoningen	Midden	S	100-300	3	Gewijzigd

Sinds 2013 bestaat de verhuurdersheffing. Dit is een belastingheffing voor verhuurders die meer dan tien woningen verhuren tegen een vergoeding onder de huurtoeslaggrens (in 2017 lag die grens op een kale huurprijs van € 710,68 per maand). De hoogte van het belastingtarief voor deze heffing loopt op tot 2017 en mogelijk ook daarna. Ook de gemeente wordt sinds 1 januari 2013 met deze belastingheffing geconfronteerd. Tegen de bedragen die de gemeente over de afgelopen jaren aan de Belastingdienst heeft voldaan, is bezwaar aangetekend. Ten aanzien van het belastingjaar 2013 is - vanwege een negatieve beslissing op bezwaar door de Belastingdienst - een gerechtelijke procedure gestart, waarbij in geschil is of anti-kraakwoningen en woningen die onder de Leegstandwet vallen tot de heffingsgrondslag behoren. De rechtbank alsmede het gerechtshof hebben de gemeente in het ongelijk gesteld. De gemeente Tilburg is hiertoe in cassatie gegaan. De Belastingdienst heeft een beslissing op de bezwaarschriften over de voorbije jaren aangehouden, totdat deze procedure is afgerond. Indien de gemeente alsnog in gelijk wordt gesteld betekent dit dat we over minder woningen heffing moeten betalen. Afhankelijk van de uitkomst hiervan schatten wij

de structurele lasten in op € 100.000,- oplopend naar € 300.000,- per jaar (i.v.m. het ingroeimodel van de heffing). De woningen waar het om gaat staan op de gemeentelijke verkooplijst van panden, waardoor het risico in de loop van de jaren weer zal afnemen.

15.	Kernwinkelgebied	Midden	I	3.755	2	Gewijzigd

Het kernwinkelgebied maakt geen onderdeel uit van de grondexploitatie. De met dit gebied samenhangende risico's worden dan ook niet meegenomen bij de bepaling van de risicoreserve voor de grondexploitatie. Ook zijn ze niet meegenomen in het risico zoals hiervoor onder *Specifieke risico's grondexploitaties* opgenomen.

De risicoanalyse van het Kernwinkelgebied is in opdracht van de Raad beoordeeld door adviesbureau de Brink Groep en gepresenteerd en toegelicht aan de Raad op 30 januari 2017. Het huidige risicoprofiel bedraagt € 3,755 mln.

16.	Piushaven		I	0 - 2.500	2	Nieuw

In een onderzoek van 2008 is geconstateerd dat de waterbodem van de Piushaven is vervuild door de activiteiten in en aan de oude industriehaven van weleer. De vervuiling is stabiel, levert voor vaaractiviteiten geen gevaar op maar levert door het roeren van de bodem door (zware) scheepvaart (bijvoorbeeld bij Marivin) belemmeringen op voor verdere ontwikkeling van zwemevenementen, al dan niet gecombineerd met recreatieve zwemactiviteiten van zwemmers/burgers. Er zijn diverse mogelijkheden om hier mee om te gaan, van het accepteren van deze situatie en zorgen voor voldoende bezinkingstijd door afstemming van evenementen en vaaractiviteiten tot het volledig en diep uitbaggeren van de haven (geschatte kosten op dit moment circa € 2,5 miljoen). In de komende maanden wordt verder onderzoek uitgevoerd om te kijken wat de beste optie is en wat hiervan de kosten zijn.

17.	Damwanden parkeergarage Pieter Vreedeplein	Midden	I	> 1.150	2	Gewijzigd

In de parkeergarage Pieter Vreedeplein ondervinden de gemeente Tilburg en de particuliere eigenaren van de bovengelegen appartementen (als gezamenlijk eigenaar van de parkeergarage) regelmatig waterschade door binnentredend grondwater. Er is sprake van lekkages bij de aansluitingen tussen de vloer en de damwanden c.q. de aansluitingen tussen de onderlinge damwanddelen. Daarnaast is er lekkage bij het 9 meter dek. Hiervan hebben bewoners en Wereldhave met name last.

De damwanden maken deel uit van de constructie van het complex en zijn daardoor eigendom van de Vereniging van Eigenaren (VvE) Hoofdsplitsing complex Pieter Vreedeplein, waarin de gemeente als één van de eigenaren participeert. De VvE heeft voor deze problematiek een technisch deskundige ingeschakeld alsmede een jurist.

De garantie eindigt 10 jaar na oplevering, derhalve in 2018. De VvE Hoofdsplitsing complex Pieter Vreedeplein heeft daarom medio november 2016 de aannemer gesommeerd om aan te geven hoe de garantie na de 10 jaar verder gestand wordt gedaan ten aanzien van de lekkages bij de damwanden. Wereldhave heeft separaat aanspraak gedaan op de garantie ten aanzien van het 9 meter dek.

Ten aanzien van de damwanden heeft de aannemer aangeboden om de lekkages blijvend te blijven bestrijden; deze afspraak is echter nog niet formeel bevestigd aan de VvE Hoofdsplitsing. Zolang er geen schriftelijke bevestiging is ontvangen dat de garantie doorloopt, blijft er een risico voor de gemeente. Zij loopt als mede-eigenaar het risico zelf kosten te moeten maken voor het tegengaan van de lekkages in de garage en het verhelpen van de schade als gevolg daarvan. Over de resterende exploitatieperiode (30 jaar na 2018) worden die kosten op dit moment ingeschat op minimaal € 1,15 mln.

Bij de verkoop zijn alle rechten die de verkoper (Pieter Vreedeplein Ontwikkeling C.V., participatie gemeente 50%) had op de aannemer, overgegaan op de koper. Niet uitgesloten kan worden dat de CV alsnog aansprakelijk is voor een deel van de claims vanuit haar rol als verkoper en opdrachtgever voor het werk. Dit is thans in onderzoek bij BPD, moederorganisatie van partner MAB in het project. MAB bestaat zelf niet meer als werkorganisatie, wel de onderliggende rechtspersonen. Een mogelijke aansprakelijkheid voor de gemeente als vennoot kan in principe niet verder gaan dan het aandeel van de gemeente in het eigen vermogen van de CV als stille vennoot.

Nr.	Omschrijving risico	Kans van optreden	Incidenteel Structureel	Bedrag (x € 1.000)	Klasse	Status

Leefbaarheid

18.	Herstelkosten atletiekbaan	Midden	I	700	3	Ongewijzigd

Sinds in 2011 een nieuwe atletiekbaan werd opgeleverd in Tilburg, zijn er problemen met de baan. De juridische strijd hierover met leverancier Mondo sleept zich nog steeds voort. Het is onduidelijk hoe dit afloopt. Het college heeft

besloten over te gaan tot een procedure bij de Raad van Arbitrage. Het risico is groot dat het juridisch traject meerdere jaren gaat duren. In afwachting van de uitspraak van de Raad van Arbitrage moet de gemeente overwegen of het noodzakelijk is om tussentijds de problemen aan de baan op te lossen.

19.	BTW-regime Sport (zie onder algemene risico's)					Ongewijzigd
	Incidenteel	Laag	I	3.000 -	1	
	Structureel	Laag	S	8.000 - 1.000	3	

Wanneer gemeenten sportaccommodaties beschikbaar stellen voor sportbeoefening, valt dat nu nog onder het lage btw-tarief (6%). In 2014 heeft het ministerie aangegeven dat het Sportbesluit gewijzigd wordt. Dit zou kunnen betekenen dat het beschikbaar stellen van accommodaties komt te vallen onder de btw-sportvrijstelling. Gevolg is dat de door ons betaalde btw in verband met de exploitatie van de sportaccommodaties niet langer kan worden verrekend (lees: terugontvangen). Dit is nadelig voor Tilburg. Een ander nadelig gevolg kan zijn dat bij investeringen die we de afgelopen 10 jaar in sportaccommodaties hebben gedaan, de destijds aftrekbare BTW (veelal 21%) moet worden terugbetaald. Dit zou het gevolg zijn van de zogenaamde btw-herzieningsregels. De staatssecretaris van Financiën had aangegeven dat de reikwijdte van de eventuele wijzigingen in de Fiscale Verzamelwet 2015 aan de orde zou komen. Hierin wordt echter niets opgemerkt over de btw-sportvrijstelling. De staatssecretaris concludeerde medio 2015 dat de Europese btw-richtlijn en de daarbij behorende jurisprudentie dwingen tot aanpassing/verruiming van de Nederlandse btw-sportvrijstelling. Op welke termijn dit gebeurt is nog niet bekend (naar verwachting na aantreding van het nieuwe kabinet). Ook het beschikbaar stellen van sportaccommodaties door instellingen zonder winstoogmerk zal dan onder de btw-sportvrijstelling worden geschaard. De staatssecretaris heeft in februari 2017 middels een brief aan de Sportraad laten weten dat er momenteel nog een onderzoek loopt naar de mogelijkheden om het financiële nadeel voor gemeenten, sportverenigingen en sportstichtingen te compenseren (volledige compensatie). Op de uitkomsten van dit onderzoek kan de staatssecretaris niet vooruitlopen.

20.	Slachtplaats Tilburg	Onbekend	I	Onbekend	-	Ongewijzigd

In 1985 is de gemeentelijke slachtplaats aan Slachtplaats Tilburg BV verkocht. In 1994 heeft de raad vervolgens ingestemd met een aanpassing van het in 1985 overeengekomen lening arrangement. De problematiek van de bodemverontreiniging werd daarbij losgekoppeld van de onderhandelingen. Het risico van verontreiniging van de bodem onder het slachtplaatssterrein is nog steeds aanwezig. Er is geen sprake van nieuwe ontwikkelingen op dit punt.

21.	Contract GFT-afval					Vervallen

In juli 2010 is het contract met afvalbedrijf Attero inzake de verwerking van GFT-afval niet beëindigd. De contractverlenging is door vele Brabantse gemeenten ondertekend, waaronder ook de gemeente Tilburg. Begin september 2010 heeft een andere afvalverwerker hiertegen bezwaar aangetekend, omdat deze van mening is dat hiervoor een Europese aanbesteding had moeten plaatsvinden. Tot nu toe is de eis van eiser in alle rechtszaken afgewezen.

Daarnaast is er een klacht ingediend bij de Europese Commissie omdat er mogelijk sprake zou zijn van onrechtmatige staatssteun. Hierover is nog geen definitieve uitspraak gedaan.

In februari 2017 heeft de eiser een voorstel gedaan om alle juridische procedures te beëindigen. De gedaagden hebben hiermee ingestemd om zodoende aan deze langlopende kwestie een einde te maken waardoor dit risico is vervallen.

22.	Volumeplicht huishoudelijk afval	Laag	I	2.500 - 3.000	2	Gewijzigd

De gewesten in de provincie Noord-Brabant hebben met Attero Zuid B.V. contracten afgesloten over de aanbidding van brandbaar huishoudelijk restafval (HRA) met een looptijd tot 1 februari 2017. De gemeenten dienden aan Attero jaarlijks tenminste 510 kTon HRA aan te leveren. Sinds 2011 is deze hoeveelheid niet meer in totaal aangeleverd door de gewesten. Attero is van mening dat zij daarom naheffingsfacturen kan sturen aan de gewesten. Begin 2015 heeft Attero een arbitrage aangespannen tegen de gewesten, omdat zij de facturen voor de naheffing over de jaren 2011 tot en met 2014 niet hebben betaald. In deze arbitrage hebben de arbiters al in het voordeel van de gewesten beslist. Attero heeft deze uitkomst aangevochten in een vernietigingsprocedure voor het gerechtshof te Den Haag. De gewesten en gemeenten zijn in het gelijk gesteld. Attero kan naar aanleiding van deze uitspraak nog in cassatie bij de Hoge Raad. Attero heeft deze mogelijkheid nog in overweging.

Daarnaast hebben de Brabantse gewesten ook over 2015 te weinig afval aangeleverd. Ook over dit jaar hebben de gewesten van Attero een naheffing ontvangen, die niet is voldaan. Derhalve heeft Attero ook over de naheffing 2015 een procedure bij het Nederlands Arbitrage Instituut aanhangig gemaakt. Inmiddels heeft ook hier een hoorzitting

plaatsgevonden. De uitspraak in deze kwestie is nog niet bekend. Mocht hieruit blijken dat de gewesten ongelijk hebben, dan is het mogelijk dat de gemeenten een naheffing moeten betalen. Het risico is sterk afhankelijk van de uitkomst van deze juridische procedures. Het financiële risico voor de gemeente Tilburg wordt geschat op € 2,5 tot € 3 mln. Een eventueel opgelegde naheffing kan ten laste van de egaliseringsreserve afvalstoffenheffing worden gebracht, waardoor er geen tariefsverhoging nodig is.

23.	Financiële positie OMWB (Omgevingsdienst Midden- en West Brabant)					Vervallen

Op 12 juli 2017 heeft het algemeen bestuur van de OMWB de Jaarrekening 2016 vastgesteld alsmede de sluitende begroting over het boekjaar 2018. Het boekjaar 2016 is afgesloten met een positief resultaat van € 4,2 mln. Van dit resultaat is € 2,2 mln. toegevoegd aan de algemene reserve van de OMWB ter versterking van het weerstandsvermogen onder andere ten behoeve van twee lopende arbitragezaken met enkele deelnemers. Daarnaast voert de OMWB de transformatie van de organisatie uit binnen de vastgestelde begroting. Hierdoor is het risico op aanvullend betalingen vanuit de deelnemers niet meer actueel en kan dit risico vervallen.

24.	Gebiedsgericht grondwaterbeheer (GGB)	Laag	I	5	3	Ongewijzigd

Op 18 maart 2013 heeft de raad het Gebiedsgericht grondwaterbeheer (GGB) Tilburg vastgesteld. Daarin is geregeld dat de gemeente als gebiedsbeheerder de toekomstige verplichtingen voor de monitoring van het grondwater voor haar rekening neemt. Dit geldt ook voor de kosten van mogelijke maatregelen (responsacties) voor het beschermen van 5 gevoelige objecten. De kosten van de responsacties zijn door een extern adviesbureau geraamd op circa € 1,7 mln. De kans dat responsacties nodig zijn, is naar verwachting uiterst gering. Bovendien zullen ze zeker niet allen op hetzelfde moment nodig zijn. De reserve Gebiedsgericht grondwaterbeheer heeft ultimo 2021 een saldo van circa € 1,8 mln. waardoor het risico minimaal is.

25.	LED-schermen NS-plein	Laag	I	700	3	Ongewijzigd

De gemeente is gedagvaard door de Nederlandse Handelsunie (NHU) in verband met schade die zou zijn geleden door het optreden tegen de LED-schermen op het pand aan het NS-plein 10 en door het standpunt van de gemeente dat daar ook in de toekomst geen LED-schermen worden toegestaan. NHU kan daarom haar plannen met dit pand niet uitvoeren en stelt flinke omzetschade te lijden. In de dagvaarding wordt gevraagd een voorschot op de definitieve schade toe te kennen van circa € 700.000,-. Indien de rechter oordeelt dat de gemeente onrechtmatig gehandeld zou hebben, levert dit een risico op van € 700.000,-.

Nr.	Omschrijving risico	Kans van optreden	Incidenteel Structureel	Bedrag (x € 1.000)	Klasse	Status

Bestuur

26.	tRom Chroom 6	Midden	I	Onbekend	-	Gewijzigd

Deelnemers aan het re-integratietraject tROM, waarbij museumtreinen werden opgeknapt, zijn mogelijk blootgesteld aan Chroom 6, een stof die schadelijk kan zijn voor de gezondheid. De precieze omvang van de casus is nog onbekend. We gaan er vanuit dat er daadwerkelijk Chroom 6 op de 15 treinstellen aanwezig is geweest, hoewel dit niet 100% zeker is. De gevolgen voor de gezondheid zijn ook onzeker. De impact op alle betrokkenen is groot, wij hebben hier ook alle aandacht voor.

Er is een onafhankelijke onderzoekscommissie ingesteld met de opdracht een onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek in te (laten) stellen naar de gezondheidsrisico's bij de werkzaamheden bij tROM. Dit onderzoek behelst onder meer de arbeidsomstandigheden, de genomen beschermingsmaatregelen en het regime bezien vanuit de verplichtingen van de Wet Werk en Bijstand (WWB). Ook de formele (contractuele) verhouding tussen betrokken partijen tROM, de NS/NedTrain en het Nationaal Spoorwegmuseum is onderwerp van onderzoek. Onderzoeksinstituut RIVM voert het onderzoek uit. De resultaten van het onderzoek worden eind 2017 verwacht. Daarnaast lift de gemeente Tilburg mee met de onderzoeken en de aanpak zoals NS/NedTrain deze vormgeeft.

De mogelijke financiële risico's bij eventuele schadeclaims zijn nu nog onbekend. De ontwikkelingen binnen het project Chroom 6 noodzaken ons tot het treffen van een voorziening. Conform de opgaaf van kosten hebben wij een voorziening van € 3,3 mln. gevormd. Deze is ter dekking van de verwachte kosten van het onderzoek (€ 2,7 mln.) en voor de financiële tegemoetkoming aan betrokkenen (€ 0,6 mln.). In 2016 is inmiddels voor € 0,3 mln. aan kosten onttrokken aan de voorziening en voor 2017 verwachten we een onttrekking van € 1,5 mln..

27.	Gemeentefonds; opschalingskorting	Hoog	S	6.500	1	Gewijzigd

De totale opschalingskorting (een bezuiniging op het gemeentefonds) bedraagt landelijk € 975 miljoen in 2025. Tot en

met het jaar 2021 hebben wij deze korting verwerkt in de Programmabegroting. Indien de resterende korting op dezelfde wijze wordt doorbelast, betekent dit voor onze gemeente een aanvullende korting oplopend naar structureel € 6,5 miljoen in 2025.

28.	Leges n.a.v. procedure Van der Valk	Midden	I	1.600	2	Gewijzigd

De leges-aanslag voor de nieuwbouw van het Van der Valk-hotel ter hoogte van € 500.000,- is in eerste aanleg door de rechter vernietigd. De rechter heeft de legesverordening 2014 waarop deze is gebaseerd onverbindend verklaard. Op dit moment heeft de gemeente Hoger Beroep bij het Gerechtshof aangetekend tegen dit besluit. Op dit moment lopen er nog drie andere zaken vanuit dezelfde grondslag. Daarom is de omvang van het risico verhoogd tot € 1,6 mln.

29.	BTW Straatparkeren	Midden	S	600	3	Nieuw

Op 31 augustus jl. is een conclusie verschenen van de Advocaat-Generaal van de Hoge Raad inzake de btw-hoedanigheid van een gemeente bij het gelegenheid geven tot parkeren op de openbare weg (hierna: straatparkeren). De opbrengsten die gemeenten behalen uit het straatparkeren moeten met btw worden belast, aldus de Advocaat-Generaal in haar advies aan de Hoge Raad. Volgens de Advocaat-Generaal leidt het aanmerken van de gemeente als niet-belastingplichtige (zodat voor straatparkeren geen btw wordt geheven), terwijl particuliere exploitanten wel btw verschuldigd zijn voor slagboomparkeren, tot een concurrentievervalsing. Het gevolg van deze conclusie is dat gemeenten verplicht zijn btw te heffen over de parkeerbelasting voor het straatparkeren.

Als de Hoge Raad dit overneemt en het beleid wordt voor de Belastingdienst zal dat grote financiële gevolgen hebben voor gemeenten. Waar de parkeeropbrengsten uit het straatparkeren op dit moment netto zijn, moet daar vanaf dan 21% btw uit worden afgedragen. Mogelijk heeft deze procedure ook gevolgen voor het standpunt van de Staatssecretaris dat straatparkeren voor de behandeling voor de vennootschapsbelasting, net als voor de btw, moet worden aangemerkt als handelen als overheid en dat geen sprake is van concurrentie met private partijen. Voor de gemeente Tilburg is het btw-risico in te schatten op een bedrag van € 0,6 miljoen.